Thai Reading Journal Thailand Reading Association

Volume 28: Issue 2 (July – December 2024)

การศึกษาดูงานคลังความรู้ดิจิทัลและคลังจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศูนย์เอกสารประเทศไทย สำนักวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

น้ำทิพย์ วิภาวิน[1]

สุภาณี เลิศจิระประเสริฐ[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาดูงานเป็นการศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยการเดินทางไปยังสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่สนใจ เพื่อศึกษาอย่างใกล้ชิดและจริงจัง การศึกษาดูงานจึงเป็นประโยชน์ทั้งด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีกับปฏิบัติ ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาและเห็นภาพรวมของกระบวนการทำงานจริง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นการเปิดโลกทัศน์ได้พบเห็นสิ่งใหม่ ๆ เทคโนโลยีที่ทันสมัย กระบวนการทำงานที่แตกต่าง ทำให้มีมุมมองที่กว้างขึ้น และช่วยสร้างแรงบันดาลใจที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การศึกษาดูงานครั้งนี้เป็นการศึกษาดูงานเรื่อง คลังความรู้ดิจิทัลและคลังจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย สำนักวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำสำคัญ: การศึกษาดูงาน, คลังความรู้ดิจิทัลและคลังจดหมายเหตุ, ศูนย์เอกสาร

[1] รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำแขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, อีเมล namtip.wip@stou.ac.th

[2] ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาพื้นที่และงานบริการ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, อีเมล supanee@ndmi.or.th

รับต้นฉบับ: 29 ตุลาคม 2567| **ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ**: 18 ธันวาคม 2567| **รับลงตีพิมพ์**: 27 ธันวาคม 2567

วารสารการอ่าน สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย
ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

The study tour on the Digital Knowledge Repository and Archives of Kasetsart University and the Thailand Information Center, Office of Academic Resources, Chulalongkorn University.

Namtip Wipawin[1]
Supanee Lertjiraprase[2]

Abstract

The study tours are a way to learn and seek new experiences by traveling to places related to the topic of interest in order to study it closely and seriously. Study tours are beneficial in terms of learning and self-development, which is the connection between theory and practice: helping to understand the content and see the overall picture of the actual work process and being able to apply the knowledge effectively. It also opens up the worldview to see new things, modern technology, and different work processes, giving a broader perspective and helping to create inspiration that drives enthusiasm for learning and self-development. This study tour is a study tour on the Digital Knowledge Repository and Archives of Kasetsart University and the Thailand Document Center, Office of Academic Resources, Chulalongkorn University.

Keywords: The study tours, Digital Knowledge Repository and Archives, Information Center

[1] Associate Professor, Ph.D., Department in Information Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Email namtip.wip@stou.ac.th

[2] Assistant Director, Department of Space and Service Development, National Discovery Museum Institute, Email supanee@ndmi.or.th

บทนำ

คลังความรู้ดิจิทัลและคลังจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นแหล่งความรู้ที่สนับสนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สู่สากล เป็นห้องสมุดดิจิทัลด้านการเกษตรของประเทศไทย และเป็นห้องสมุดสีเขียวที่อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม บริหารจัดการและพัฒนาบริการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อความยั่งยืน ให้บริการสารสนเทศสนับสนุนการเรียนการสอน และการวิจัยของนิสิต อาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทั่วไป

กิจกรรมการศึกษาดูงาน เริ่มจากภาคเช้าเวลา 9.30 น. ทีมงานสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อธิบายภาพการทำงานของงานคลังความรู้ดิจิทัล (Kasetsart University Knowledge Repository) เริ่มมีการจัดทำปี 2004 จากสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัย ไปจนถึงเอกสารความรู้ คลังข้อมูลเกษตร คลังข้อมูลกระบือ มีนโยบายในการบริหารจัดการและสงวนรักษาคลังข้อมูล โดยระยะแรกดำเนินการภายในสำนักหอสมุด เริ่มจากฐานข้อมูลบุคคลผู้ทำประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ต่อมาจึงได้รวมข้อมูลของ 3 วิทยาเขต เข้าด้วยกันแล้วจัดอบรมบุคลากรให้มีการทำ Knowledge Sharing Repository

ด้านงานคลังความรู้ดิจิทัลและงานจดหมายเหตุ

งานคลังความรู้ดิจิทัลและงานจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อยู่ในความดูแลจัดการของทีมงานจากสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 1 ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กล่าวเปิดงานศึกษาดูงานฯ

ภาพที่ 2 ทีมงานอธิบายการทำงานของระบบคลังความรู้ดิจิทัลและคลังจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กล่าวเปิดงานศึกษาดูงานฯ

ประเภทของคลังความรู้ดิจิทัลแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ 1) หนังสือ/ตำรา 2) รายงานการประชุม 3) บทความวารสาร 4) บทความวิจัย 5) สื่อมัลติมีเดีย เนื้อหาทั้งหมดเกี่ยวข้องกับเนื้อหางานด้านการเกษตร การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลงานการผลิตชิ้นงานของบุคลากรและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 3 ประเภทของงาน Digital Repository ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

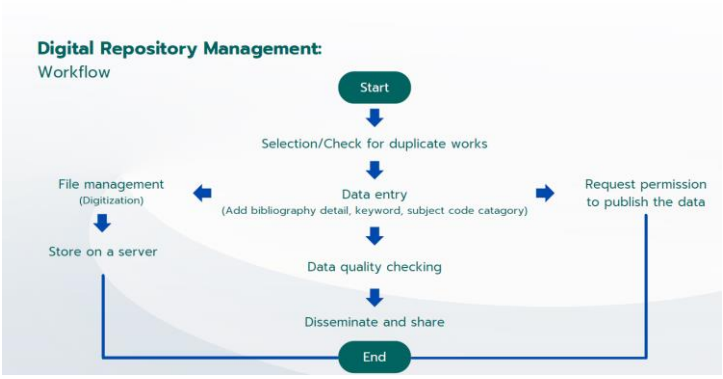

ภาพที่ 4 กระบวนการทำงาน Digital Repository Management ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เริ่มจากคัดเลือกงาน -- ป้อนข้อมูลเข้าระบบ -- อ้างถึงสิทธิอนุญาตในการให้ตีพิมพ์ (เผยแพร่) ข้อมูล -- ทำกระบวนการดิจิไทซ์ไฟล์ -- นำขึ้นบน Server ภายหลังจากป้อนข้อมูล -- ตรวจสอบคุณภาพข้อมูล -- เผยแพร่และแชร์ต่อได้

ข้อมูลมาจากงานสร้างสรรค์ของคณะ/สถาบันต่าง ๆ ใน มก. ทั้งงานเดิมและงานใหม่ มีประเภท Text book, Proceeding , Journal article, Research article, Multimedia มีการใช้สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ในงานทั้งหมด

ในกระบวนการสงวนรักษาใช้ตามมาตรฐาน ISO 14721 :2012-Open Archival Information System (OAIS)

งานคลังความรู้ดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้เข้าสู่กระบวนการจัดการมาตรฐาน Core Trust Seal ปี 2021 ได้พัฒนาปรับปรุงเรื่อยมาจากกระบวนการประเมิน 3 ครั้ง จนมาถึงวันที่ 12 กรกฎาคม 2567 และได้รับการรับรองในที่สุด

มีการเข้าถึงการใช้งานจาก Users มากกว่า 110,115,702 ราย จำนวนดาวน์โหลด 20,500,638 ครั้ง

ด้านงานจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระบบจดหมายเหตุ มก. ประเภทของจดหมายเหตุแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) เอกสาร (ประกาศต่างๆ รายงานประจำปี จดหมายข่าว แผนที่ แปลนตึก พิมพ์เขียว) 2) โสตทัศนวัสดุ (ภาพถ่าย ไฟล์วิดีโอของงานที่จัดตามเทศกาลพิเศษภายใน มก.) 3) หนังสือที่จัดพิมพ์ตามวาระโอกาสต่าง ๆ ของ มก. และเรื่องราวประวัติศาสตร์ของ มก. และสถาบัน

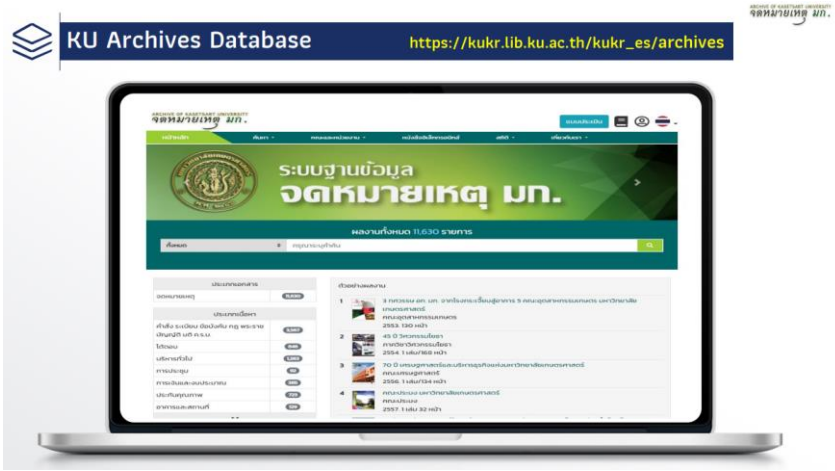

ภาพที่ 5 ระบบฐานข้อมูลจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

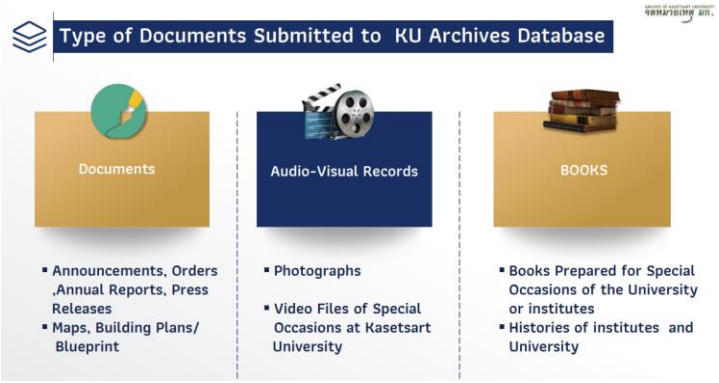

ภาพที่ 6 ประเภทของงานที่นำมาทำจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระบบการจัดการใช้ระบบ AtoM และใช้มาตรฐานการจัดการ ISAD(G)

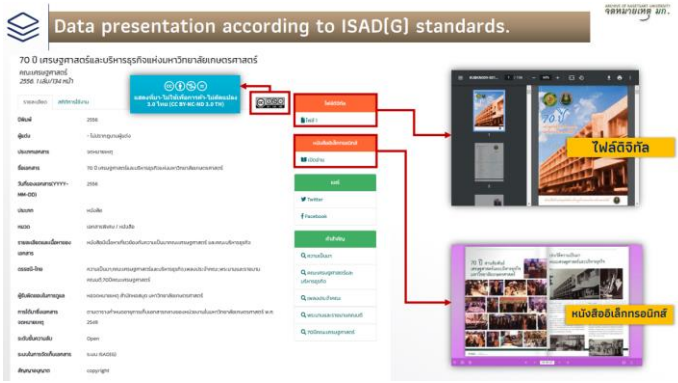

ภาพที่ 7 รูปแบบของการทำงานจดหมายเหตุตามมาตรฐาน ISAD(G)

ให้บริการแก่นักศึกษา เจ้าหน้าที่บุคลากรในมก.และบุคคลภายนอก โดยแบ่งแยกลำดับชั้นการเข้าถึงข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ นักศึกษา บุคลากรภายใน มก. สามารถเข้าถึงข้อมูลระดับปกติถึงชั้นภายในของหน่วยงาน ส่วนบุคคลภายนอกเข้าถึงได้ในระดับชั้นปกติทั่วไป

การศึกษาดูงานเรื่องคลังความรู้ดิจิทัลและคลังจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสาตร์นี้ ทำให้ได้รับทราบวิธีการจัดการคลังข้อมูล ที่เป็นความสำคัญของหน่วยงาน เป็นทรัพย์สินทางปัญญา

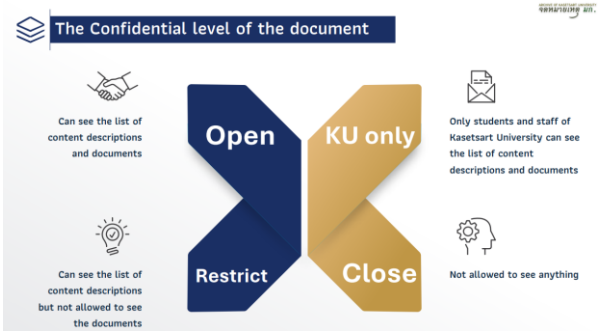

ภาพที่ 8 ระดับชั้นความลับของจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคบ่าย เริ่มเวลา 14.00 น. อ.น้ำทิพย์และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกียวโต เข้าค้นคว้าที่ศูนย์เอกสารประเทศไทย (Thailand Information Center-TIC) ซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนและให้บริการทางวิชาการและการค้นคว้าวิจัย เป็นแหล่งรวบรวมและสืบค้นข้อมูลในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่เกี่ยวกับประเทศไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันศูนย์เอกสารเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มีบริการฐานข้อมูลทางออนไลน์ ในรูปแบบบรรณานุกรมภาษาอังกฤษและสาระสังเขป ให้ใช้และเข้าถึงได้เฉพาะนิสิตระดับปริญญาโทขึ้นไป อาจารย์และบุคลากรในจุฬาลงกรณ์และเครือข่ายของมหาวิทยาลัย แต่ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในสังกัดจุฬาลงกรณ์ ต้องมาเข้าใช้บริการที่ศูนย์เอกสารฯ ชั้น 6 อาคารสำนักวิทยทรัพยากร

ภาพที่ 9 ลำดับบุคคลจากซ้ายนักวิจัยจากม.เกียวโต อ.น้ำทิพย์ ผู้อำนวยการศูนย์เอกสารประเทศไทยและสุภาณี

เอกสารที่นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกียวโตค้นคว้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการของการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทยช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทยมีการเรียนการสอนที่มีจุดกำเนิดมาจาก

“พ.ศ. 2498 ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ คณบดีคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในขณะนั้น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของ “วิชาจัดห้องสมุด” ซึ่งเปิดสอนภาคพิเศษในตอนเย็น ณ คณะอักษรศาสตร์ จึงได้รับมาเปิดสอนในภาคปกติ วิชาจัดห้องสมุดนี้ พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ได้ประทานชื่อให้ใหม่ว่า “วิชาบรรณารักษศาสตร์” นับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์อย่างเป็นทางการในประเทศไทย

คณะอักษรศาสตร์ได้เสนอมหาวิทยาลัยขอจัดตั้งแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นในคณะอักษรศาสตร์ และศาสตราจารย์ สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์ อาจารย์ประจำแผนกวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออกในขณะนั้นได้ย้ายมาเป็นหัวหน้าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ นอกเหนือจากตำแหน่งผู้ช่วยบรรณารักษ์ หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในระยะแรกคณาจารย์ของภาควิชาต้องรับผิดชอบทั้งงานสอนและงานหอสมุดกลาง จุฬาฯ สถานที่ทำงานจึงอยู่ที่ชั้น 2 ของหอสมุดซึ่งในปัจจุบัน คือ อาคารมหาวชิราวุธ ใน พ.ศ. 2518 ได้ย้ายมาอยู่ ณ ชั้นล่างของอาคารมหาวชิราวุธด้านตะวันออก และต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2537 จึงย้ายมาที่ชั้น 8 ของอาคารบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในปัจจุบัน

ในด้านการเรียนการสอน หลักสูตรแรกที่เปิดสอนใน พ.ศ. 2498 คือ หลักสูตรระดับชั้นอนุปริญญาบรรณารักษศาสตร์ เป็นหลักสูตร 1 ปี ในปีแรกมีนิสิตจำนวน 8 คน และต่อมาใน พ.ศ. 2502 ได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี เป็นวิชาเอกสำหรับนิสิตคณะอักษรศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 ” (Department of Library Science Faculty of Arts, 2024)

เอกสารที่นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกียวโตสืบค้นนั้น เกี่ยวกับงานด้านพัฒนาการการศึกษาของงานบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย ที่ทั้งเป็นรายงานจดหมายเหตุจากต่างประเทศ ที่มีนักวิชาการ นักวิจัยต่างประเทศมองให้ความเห็นงานห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย หลายชิ้นงานด้วยกัน คือ ด้านห้องสมุดและพัฒนาการ ดังนี้

1. รายงานจาก Agency for the International Development : Wolf Management Services เรื่อง Development Book Activities and Needs in Thailand : Chapter 5 Libraries and Library Development เอกสารหมายเลข 05335 (Barnett, 1967)

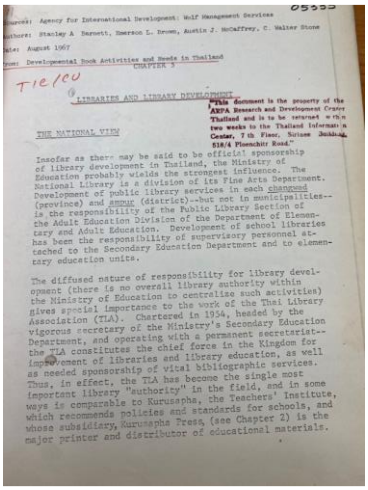

Agency for International Development: Wolf Management Services
Authors: Stanley A. Barnett, Emerson L. Brown, Austin J. McCaffrey, C. Walter Stone
Date: August 1967
From: Developmental Book Activities and Needs in Thailand
CHAPTER 5

LIBRARIES AND LIBRARY DEVELOPMENT

"This document is the property of the AEPA Research and Development Center Thailand and is to be returned within two weeks to the Thailand Information Center, 7th Floor, Suksoe Jobkok, 518/4 Ploenchitr Road."

THE NATIONAL VIEW

Insofar as there may be said to be official sponsorship of library development in Thailand, the Ministry of Education probably wields the strongest influence. The National Library is a division of its Fine Arts Department. Development of public library services in each changwad (province) and amphur (district)--but not in municipalities--is the responsibility of the Public Library Section of the Adult Education Division of the Department of Elementary and Adult Education. Development of school libraries has been the responsibility of supervisory personnel attached to the Secondary Education Department and to elementary education units.

The diffused nature of responsibility for library development (there is no overall library authority within the Ministry of Education to centralize such activities) gives special importance to the work of the Thai Library Association (TLA). Chartered in 1954, headed by the vigorous secretary of the Ministry's Secondary Education Department, and operating with a permanent secretariat--the TLA constitutes the chief force in the Kingdom for improvement of libraries and library education, as well as needed sponsorship of vital bibliographic services. Thus, in effect, the TLA has become the single most important library "authority" in the field, and in some ways is comparable to Kurusapha, the Teachers' Institute, which recommends policies and standards for schools, and whose subsidiary, Kurusapha Press, (see Chapter 2) is the major printer and distributor of educational materials.

ภาพที่ 10 เรื่อง Development Book Activities and Needs in Thailand

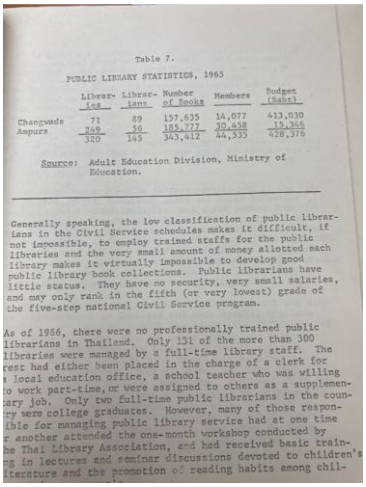

Table 7.

PUBLIC LIBRARY STATISTICS, 1965

	Libraries	Librarians	Number of Books	Members	Budget (Baht)
Changwads	71	89	157,635	14,077	413,030
Ampurs	249	56	185,777	30,438	15,346
	320	145	343,412	44,535	428,376

Source: Adult Education Division, Ministry of Education.

Generally speaking, the low classification of public librarians in the Civil Service schedules makes it difficult, if not impossible, to employ trained staffs for the public libraries and the very small amount of money allotted each library makes it virtually impossible to develop good public library book collections. Public librarians have little status. They have no security, very small salaries, and may only rank in the fifth (or very lowest) grade of the five-step national Civil Service program.

As of 1956, there were no professionally trained public librarians in Thailand. Only 131 of the more than 300 libraries were managed by a full-time library staff. The rest had either been placed in the charge of a clerk for a local education office, a school teacher who was willing to work part-time, or were assigned to others as a supplementary job. Only two full-time public librarians in the country were college graduates. However, many of those responsible for managing public library service had at one time or another attended the one-month workshop conducted by the Thai Library Association, and had received basic training in lectures and seminar discussions devoted to children's literature and the promotion of reading habits among chil-

ภาพที่ 11 เรื่อง Development Book Activities and Needs in Thailand (ต่อ)

ศึกษาสภาวะห้องสมุดประชาชน มีสถิติที่น่าสนใจ กล่าวถึง จำนวนห้องสมุดระดับจังหวัด ระดับอำเภอ จำนวนบรรณารักษ์ จำนวนหนังสือ จำนวนผู้ใช้บริการและงบประมาณที่ได้รับ สถิติปี 1965 (2508) 60 ปีมาแล้ว

งานหอสมุดแห่งชาติ ดำเนินงานภายใต้การกำกับของกรมศิลปากร ได้รับงบประมาณปีละ 100,000 บาท มี พรบ. ที่ให้หน่วยงานพิมพ์ส่งหนังสือให้หอสมุดแห่งชาติ หากมีการละเลย เพิกเฉยไม่ส่ง มีค่าปรับเล่มละ 12 บาท ซึ่งผู้วิจัยของรายงานนี้ ให้ความเห็นว่าราคาการปรับต่ำมาก คำแนะนำที่จะให้เพิ่มค่าปรับไม่เป็นผลดี แม้ว่าเวลา ต่อมาจะมีกฎหมายลิขสิทธิ์แต่ก็ไม่ค่อยได้ผลนัก หอสมุดแห่งชาติพบว่าเป็นการยากที่จะพัฒนาทรัพยากรหรือรายการทรัพยากรห้องสมุดให้มีจำนวนเพียงพอ หรือครอบคลุมครบถ้วน

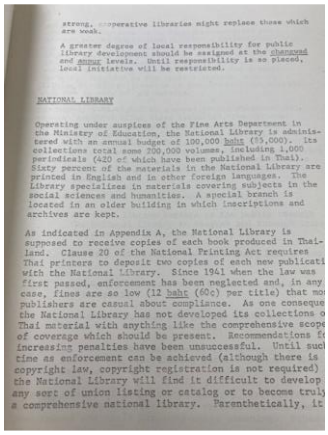

strong, cooperative libraries might replace those which are weak.

A greater degree of local responsibility for public library development should be assigned at the changwad and ampur levels. Until responsibility is so placed, local initiative will be restricted.

NATIONAL LIBRARY

Operating under auspices of the Fine Arts Department in the Ministry of Education, the National Library is administered with an annual budget of 100,000 baht ($5,000). Its collections total some 200,000 volumes, including 1,000 periodicals (420 of which have been published in Thai). Sixty percent of the materials in the National Library are printed in English and in other foreign languages. The Library specializes in materials covering subjects in the social sciences and humanities. A special branch is located in an older building in which inscriptions and archives are kept.

As indicated in Appendix A, the National Library is supposed to receive copies of each book produced in Thailand. Clause 20 of the National Printing Act requires Thai printers to deposit two copies of each new publicati with the National Library. Since 1941 when the law was first passed, enforcement has been neglected and, in any case, fines are so low (12 baht (60c) per title) that mo publishers are casual about compliance. As one conseque the National Library has not developed its collections o Thai material with anything like the comprehensive scope of coverage which should be present. Recommendations f increasing penalties have been unsuccessful. Until such time as enforcement can be achieved (although there is copyright law, copyright registration is not required) the National Library will find it difficult to develop any sort of union listing or catalog or to become truly a comprehensive national library. Parenthetically, it

ภาพที่ 12 หอสมุดแห่งชาติ: การดำเนินงาน

มีข้อมูลว่าน่าจะมีการขอรับทุนจากประเทศสหรัฐอเมริกาในการให้บรรณารักษ์ในประเทศไทยเข้ารับการอบรมเพื่อมาพัฒนาด้านการบริหารงานด้านรายการบรรณานุกรมในหอสมุดแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในอนาคตของห้องสมุดในประเทศไทยต่อไป

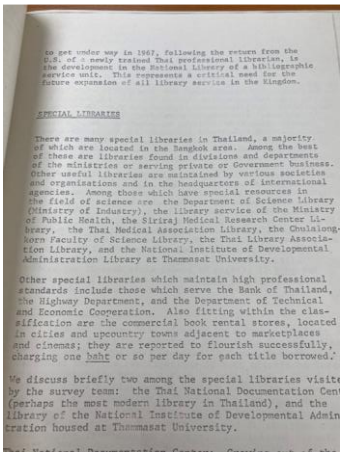

to get under way in 1967, following the return from the U.S. of a newly trained Thai professional librarian, is the development in the National Library of a bibliographic service unit. This represents a critical need for the future expansion of all library service in the Kingdom.

SPECIAL LIBRARIES

There are many special libraries in Thailand, a majority of which are located in the Bangkok area. Among the best of these are libraries found in divisions and departments of the ministries or serving private or Government business. Other useful libraries are maintained by various societies and organizations and in the headquarters of international agencies. Among those which have special resources in the field of science are the Department of Science Library (Ministry of Industry), the library service of the Ministry of Public Health, the Siriraj Medical Research Center Library, the Thai Medical Association Library, the Chulalongkorn Faculty of Science Library, the Thai Library Association Library, and the National Institute of Developmental Administration Library at Thammasat University.

Other special libraries which maintain high professional standards include those which serve the Bank of Thailand, the Highway Department, and the Department of Technical and Economic Cooperation. Also fitting within the classification are the commercial book rental stores, located in cities and upcountry towns adjacent to marketplaces and cinemas; they are reported to flourish successfully, charging one baht or so per day for each title borrowed.

We discuss briefly two among the special libraries visite by the survey team: the Thai National Documentation Cen (perhaps the most modern library in Thailand), and the library of the National Institute of Developmental Admin tration housed at Thammasat University.

ภาพที่ 13 งานห้องสมุดเฉพาะ: การดำเนินงาน

ห้องสมุดเฉพาะในประเทศไทย ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ห้องสมุดเฉพาะที่มีการดำเนินการที่ดีเป็นเยี่ยม มักเป็นห้องสมุดเฉพาะจากหน่วยงานราชการและเอกชน ดำเนินงานโดยองค์กรของรัฐและหน่วยงานระหว่างประเทศ ในจำนวนนี้เป็นห้องสมุดเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ ห้องสมุดเฉพาะของกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์ สาธารณสุข ห้องสมุดแพทย์ศิริราช ห้องสมุดสมาคมทางแพทยสภา ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ ห้องสมุดของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ขณะนั้นอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ห้องสมุดเฉพาะที่ดำเนินการด้านเศรษฐศาสตร์ของหน่วยงานเฉพาะ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย และห้องสมุดเฉพาะที่อาจนับว่าเป็นห้องสมุดเฉพาะที่ดีที่สุดในประเทศไทย คือ ศูนย์เอกสารประเทศไทย (The Thai National Documentation Center TNDC ปัจจุบันคือ TIC) และห้องสมุดทางสังคมคมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

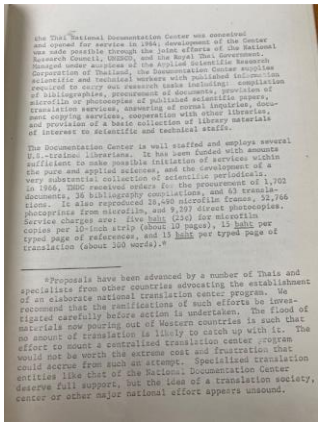

the Thai National Documentation Center was conceived and opened for service in 1964; development of the Center was made possible through the joint efforts of the National Research Council, UNESCO, and the Royal Thai Government. Managed under auspices of the Applied Scientific Research Corporation of Thailand, the Documentation Center supplies scientific and technical workers with published information required to carry out research tasks including: compilation of bibliographies, procurement of documents, provision of microfilm or photocopies of published scientific papers, translation services, answering of normal inquiries, document copying services, cooperation with other libraries, and provision of a basic collection of library materials of interest to scientific and technical staffs.

The Documentation Center is well staffed and employs several U.S.-trained librarians. It has been funded with amounts sufficient to make possible initiation of services within the pure and applied sciences, and the development of a very substantial collection of scientific periodicals. In 1966, TNDC received orders for the procurement of 1,702 documents, 24 bibliography compilations, and 63 translations. It also reproduced 28,450 microfilm frames, 52,766 photoprints from microfilm, and 9,207 direct photocopies. Service charges are: five baht (25¢) for microfilm copies per 10-inch strip (about 10 pages), 15 baht per typed page of references, and 13 baht per typed page of translation (about 300 words).*

*Proposals have been advanced by a number of Thais and specialists from other countries advocating the establishment of an elaborate national translation center program. We recommend that the ramifications of such efforts be investigated carefully before action is undertaken. The flood of materials now pouring out of Western countries is such that no amount of translation is likely to catch up with it. The effort to mount a centralized translation center program would not be worth the extreme cost and frustration that could accrue from such an attempt. Specialized translation entities like that of the National Documentation Center deserve full support, but the idea of a translation society, center or other major national effort appears unsound.

ภาพที่ 14 งานของศูนย์เอกสารประเทศไทย

ในเอกสารกล่าวถึงการทำงานของศูนย์เอกสารประเทศไทย The Thai National Documentation Center เปิดให้บริการในปี 1964 เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่าง National Research Council UNESCO และรัฐบาลไทย โดยสภาวิจัยแห่งชาติ ทำหน้าที่รวบรวมเอกสารงานวิจัย บรรณานุกรมงานวิจัยทั้งในรูปสิ่งตีพิมพ์ ไมโครฟิล์ม วัสดุไม่ตีพิมพ์ ศูนย์เอกสารนี้ให้บริการโดยเจ้าหน้าที่และบรรณารักษ์ที่ได้รับการฝึกอบรมจากประเทศสหรัฐอเมริกา

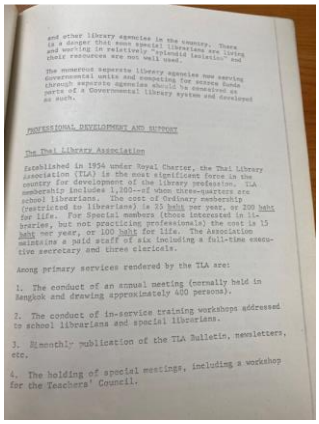

and other library agencies in the country. There is a danger that even special librarians are living their resources are not well used.

The numerous separate library agencies now serving governmental units and competing for scarce funds through separate agencies should be considered as parts of a Governmental library system and developed as such.

PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND SUPPORT

The Thai Library Association

Established in 1954 under Royal Charter, the Thai Library Association (TLA) is the most significant force in the country for development of the library profession. TLA membership includes 1,200--of whom three-quarters are school librarians. The cost of Ordinary membership (restricted to librarians) is 25 baht per year, or 200 baht for life. For Special members (those interested in libraries, but not practicing professionals) the cost is 15 baht per year, or 100 baht for life. The Association maintains a paid staff of six including a full-time executive secretary and three clericals.

Among primary services rendered by the TLA are:

1. The conduct of an annual meeting (normally held in Bangkok and drawing approximately 400 persons).

2. The conduct of in-service training workshops addressed to school librarians and special librarians.

3. Bimonthly publication of the TLA Bulletin, newsletters, etc.

4. The holding of special meetings, including a workshop for the Teachers' Council.

ภาพที่ 15 พัฒนาการของสมาคมเพื่อวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์

เอกสารนี้กล่าวถึงสมาคมวิชาชีพที่สนับสนุนงานบรรณารักษ์ คือ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย (The Thai Library Association: TLA) ตั้งขึ้นปี 1954 เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษ์ไทย มีบรรณารักษ์สมาชิกจำนวน 1,200 คน 3 ใน 4 มาจากบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน อัตราค่าสมาชิก (สำหรับผู้เป็นบรรณารักษ์) 25 บาทต่อปี หรือ 200 บาท ตลอดชีพ สำหรับสมาชิกผู้สนใจ (ที่ไม่ได้เป็นบรรณารักษ์) ค่าสมาชิก 15 บาท/ปี และ 100 บาทตลอดชีพ มีเจ้าหน้าที่ดำเนินงานประจำ 9 คน

งานของสมาคมฯ มีอยู่ 7 ด้าน คือ 1) จัดการประชุมสามัญประจำปี (โดยมีเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 400 คน) 2) ให้การจัดอบรมและฝึกฝนพัฒนาวิชาชีพแก่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดเฉพาะ 3) ออกจดหมายข่าวหรือสิ่งพิมพ์สมาคมราย 2 เดือน 4) จัดอบรมสัมมนา Workshop แก่ครู 5) มีโปรแกรมส่งเสริมบริการห้องสมุดผ่านรายการวิทยุโทรทัศน์ 6) มีโครงการพิเศษพัฒนาด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียน ทุนฝึกอบรมแก่บรรณารักษ์ ให้ไปศึกษาดูงานประเทศเพื่อนบ้าน 7) ร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้บรรณารักษ์นำหนังสือออกไปสู่ชนบท ท้องถิ่นห่างไกล

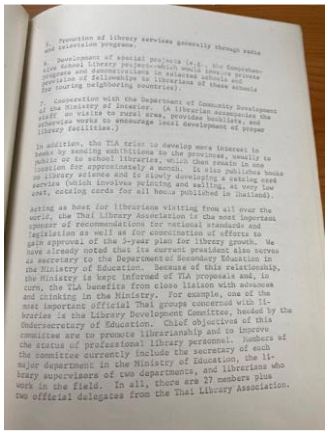

ภาพที่ 16 งานของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

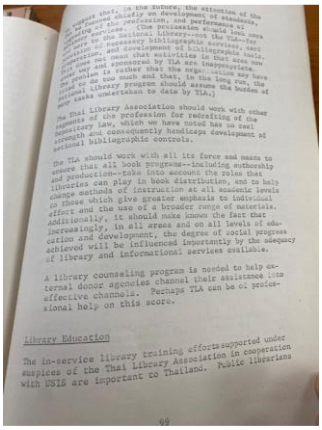

ภาพที่ 17 งานของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย (ต่อ)

ข้อเสนอแนะของงานเอกสารชิ้นนี้เกี่ยวกับบทบาทของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย คือ ในอนาคต คือ ให้เพิ่มบทบาทในการช่วยสนับสนุนงานหอสมุดแห่งชาติในด้านการบริการ รวบรวมบรรณานุกรม บัตรรายการ (ฐานข้อมูลทรัพยากร) และเครื่องมือในการพัฒนา สมาคมฯ ควรจะทำงานร่วมกับภาคส่วนที่มีหน้าที่พิจารณากฎหมายการนำฝากทรัพยากร (สมัยนี้น่าจะเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา--ผู้เขียน) เพราะจะช่วยลดอุปสรรคด้านการงานควบคุมบรรณานุกรมได้

สมาคมฯ ควรทำงานที่เน้นบทบาทในงานที่เกี่ยวกับหนังสือทุกด้าน ทั้งด้านการผลิต การจัดทำลิขสิทธิ์ เพื่อส่งต่อให้ห้องสมุดสามารถได้รับการกระจายสิ่งพิมพ์ไปอย่างทั่วถึง เพื่อให้มั่นใจว่าในการศึกษาของประชาชน ห้องสมุดมีบทบาทในการเป็นหน่วยงานที่เผยแพร่ความรู้อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

2. The Development of the Modern Library and Library Education in Thailand โดยเป็นเอกสารวิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมิชิแกน โดยคุณอุทัย แสงพิจิตร (Sangpichitara, 1979)

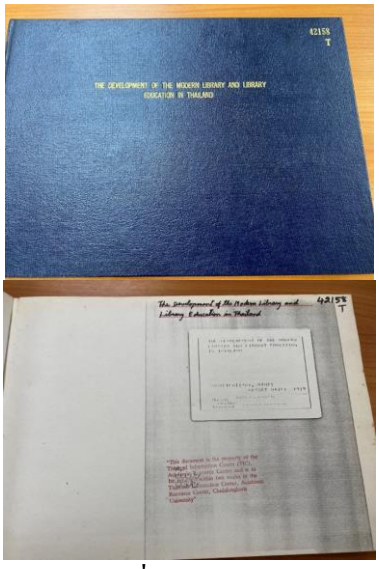

ภาพที่ 18-19 เรื่องพัฒนาการของห้องสมุดที่ทันสมัยและการศึกษางานห้องสมุดในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตของคุณอุทัย แสงพิจิตร มหาวิทยาลัยมิชิแกน

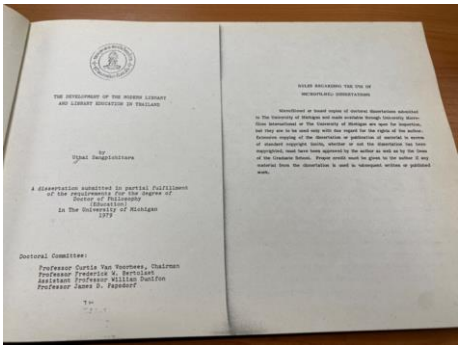

ภาพที่ 20 เรื่องพัฒนาการของห้องสมุดที่ทันสมัยและการศึกษางานห้องสมุดในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตของคุณอุทัย แสงพิจิตร มหาวิทยาลัยมิชิแกน

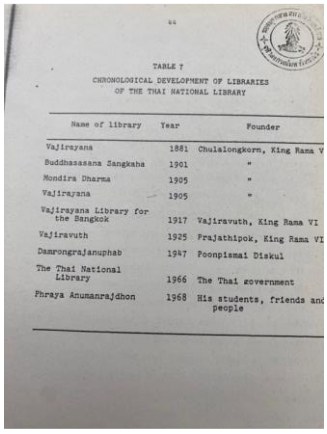

TABLE 7

CHRONOLOGICAL DEVELOPMENT OF LIBRARIES OF THE THAI NATIONAL LIBRARY

Name of library	Year	Founder
Vajirayana	1881	Chulalongkorn, King Rama V
Buddhasasana Sangkaha	1901	"
Mondira Dharma	1905	"
Vajirayana	1905	"
Vajirayana Library for the Bangkok	1917	Vajiravuth, King Rama VI
Vajiravuth	1925	Prajathipok, King Rama VI
Damrongrajanuphab	1947	Poonpisamai Diskul
The Thai National Library	1966	The Thai government
Phraya Anumanrajdhon	1968	His students, friends and people

ภาพที่ 21 ตารางแสดงลำดับเวลาของพัฒนาการของห้องสมุดที่สำคัญในประเทศไทย

เริ่มตั้งแต่หอสมุดวชิรญาณ ปี ค.ศ.1881 หอสมุดพุทธศาสนาสังฆะ ปี ค.ศ. 1901 หอสมุดมณเฑียรธรรม ปี ค.ศ.1905 หอสมุดวชิรญาณ ปี ค.ศ.1905 (ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ก่อตั้งคือ รัชกาลที่ 5) หอสมุดวชิรญาณสำหรับกรุงเทพมหานคร ปี ค.ศ.1951 (ผู้ก่อตั้งคือ รัชกาลที่ 6) หอสมุดวชิราวุธ ปี ค.ศ.1925 (ผู้ก่อตั้งคือ รัชกาลที่ 7) หอสมุดดำรงราชานุภาพ ปี ค.ศ.1947 (ผู้ก่อตั้งคือ มจ.หญิงพูนพิสมัย ดิศกุล) หอสมุดแห่งชาติ ปี ค.ศ.1966 ก่อตั้งโดยรัฐบาลไทย หอสมุดพระยาอนุมานราชธน ปี ค.ศ.1968 ก่อตั้งโดยศิษยานุศิษย์ มิตรสหายและประชาชนที่นับถือ

กล่าวโดยสรุป การศึกษาดูงานคลังความรู้ดิจิทัลและระบบจดหมายเหตุของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นระบบที่มีการจัดการบริหารที่ได้มาตรฐาน เป็นแบบอย่างที่ดีของการจัดการ ตัวระบบใช้งานง่ายต่อการสืบค้นจากผู้ใช้ภายในและภายนอก การจัดการฐานข้อมูล มีรูปแบบการจัดการที่มีระบบการควบคุมภายในที่ดี วิธีการนำเข้าข้อมูลเป็นขั้นตอนชัดเจน เป็นการจัดการข้อมูลความรู้ ประวัติศาสตร์ของหน่วยงาน ที่ในอนาคตจะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยต่อไป ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากการค้นคว้าจดหมายเหตุงานห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์จากศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทยนั้น ทำให้ได้รับรู้งานห้องสมุดในสภาพการณ์เมื่อ 50 ปีที่แล้ว ความพยายามในการที่จะพัฒนางานห้องสมุดของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง กฎระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเข้าห้องสมุด บทบาทหน้าที่ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย มุมมองที่มีจากผู้เขียนที่เป็นชาวต่างชาติ รวมทั้งรายงานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกจากผู้เขียนชาวไทย ความคิดเห็นข้อเสนอแนะในตอนนั้น ได้มีการทำได้สำเร็จเรียบร้อยในปัจจุบันและบางข้อที่ปัจจุบันก็ยังไม่มีการทำ

บทสรุป

การศึกษาดูงาน การบริหารจัดการและการดำเนินงานที่มีระบบระเบียบชัดเจนได้การรับรองมาตรฐานสากล ระบบคลังความรู้ดิจิทัล จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการเรียน การสอน เอกสารและสื่อโสตทัศน์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้งงานวิจัย บทความที่มีการผลิตจากอาจารย์ บุคลากร นักวิชาการ นักวิจัยในมหาวิทยาลัย ส่วนระบบจดหมายเหตุ จัดเก็บข้อมูลจดหมายเหตุเกี่ยวกับองค์กรทั้งหมด ทั้งประเภทเอกสารและสื่อมัลติมีเดีย ทั้งสองระบบให้บริการแก่นักศึกษา อาจารย์ บุคลากรและบุคคลทั่วไป เพียงแต่ระบบจดหมายเหตุมีลำดับชั้นของข้อมูลที่อาจจำกัดเฉพาะบุคลากรภายใน ส่วนงานศูนย์เอกสารประเทศไทย จัดเก็บเอกสาร จดหมายเหตุ รายงานข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยในแขนงการศึกษา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ไทยคดีศึกษา ประวัติศาสตร์ ประเทศในอาเซียน และรวมไปถึงประเทศจีน อินเดีย เกาหลี สำหรับเอกสารจดหมายเหตุที่อาจารย์ชาวต่างชาติค้นคว้า คือ เอกสารเรื่องการศึกษาบรรณารักษศาสตร์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองของประเทศไทย พบว่ามีเอกสารที่น่าสนใจ อายุเอกสารเกินกว่า 50 ปี เนื้อหาเรื่องภายในสะท้อนความเห็นของผู้เขียน ผู้วิจัยที่มีต่อมุมมองสถานะงานห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษ์ บทบาทของหน่วยงานที่ดูแลห้องสมุดและ

บรรณารักษ์ ซึ่งพบประโยชน์ในด้านความรู้ประวัติของห้องสมุดในสมัยนั้น หรือแม้แต่ข้อเสนอแนะที่มีต่อหน่วยงานที่ดูแลห้องสมุด

หมายเหตุ: การศึกษาดูงานในครั้งนี้ประกอบด้วย รศ.ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน อาจารย์จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น พร้อมคณะนักวิจัยด้านจดหมายเหตุการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และคณะทำงานจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

เอกสารอ้างอิง

Barnett, S. A. (1967). *Developmental Book Activities and Needs in Thailand*. Retrieved 15 December 2024, from https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED038144.pdf

Department of Library Science Faculty of Arts. (2024). *History*. Retrieved 15 December 2024, from https://www.arts.chula.ac.th/libsci/aboutus/history/. (In Thai)

Sangpichitara, U. (1979). *The development of the modern library and library education in Thailand*. University of Michigan. https://dx.doi.org/10.7302/9353